



## Maailmanmatkat

Toim. Ville Hänninen

### Jumala, ihminen ja sarjakuva

**Chris Ware (toim.)**  
**McSweeney's Quarterly Concern 13**  
**MCSWEENEY'S**

Jo ennen kannen avaamista Chris Waren toimittama antologia osoittaa ansainneensa kaiken sen suitsutuksen ja supatuksen, joka on levinnyt verkossa kesän aikana kulovalkean lailla. 264-sivuinen kovakantinen järkäle on kääritty Waren itsensä kuvittamaan julisteeksi avautuvaan kansipaperiin, jonka kätköistä paljastuu — yllätys! — kaksi pienlehteä. Mainio muistutus siitä, mistä tämän runsaudensarven sivuilta tulvahtava tarinanpaljous on lähtöisin.

Kirjailija Dave Eggersin ("Huikean nerokas sydämeenkäypä merkkiteos") tavallisesti toimittaman ektektisen McSweeney's-kirjallisuusantologian uusin numero kokoaa Waren johdolla yhteen kutakuinkin kaikki kahden viime vuosikymmenen merkittävimmät pohjoisamerikkalaiset tekijät. Valikoima on häikäisevä. Mukana on runsaasti uutta materiaalia, mutta myös katkelmia tulevista teoksista. Haudanryöstösaaliiksi voidaan laskea Charles Schulzin idearaapustukset ja George Herrimanin viimeiset luonnokset, jotka kuulostavat triviaalimmalta lisältä kuin mitä ne todellisuudessa ovat.

Vaikka sisältö heittelehtii luonnollisesti laidasta laitaan, punaisena lankana paketissa erottuu ajatus sarjakuvasta esteettisenä kokemuksena. Timen ko-



McSweeney's ylevöittää sisältöään Crazy Kat -luonnoksilla.

lumnistin Andrew D. Arnoldin mukaan kerrontalajin kertakäyttöisestä perusluonteesta johtuen käsitys sarjakuvasta kauneusobjektina on syntynyt vasta viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana — siis kirjassa esiteltävien tekijöiden töiden kautta. Sarjakuvaa on sinä aikana yritetty useasti korottaa väkisin taiteeksi, mutta vasta McSweeney's tekee pyrkimyksistä uskottavia keskittymällä olennaiseen. Sarjakuvaa ei tarvitse nostaa mihinkään, se on taiteellinen elämys jo omassa luonnollisessa elinympäristössään. Pisteliäässä esipuheessaan Ira Glass toteaa Tenavista, että vähemmän lukeneet lukijat, kuten hän itse, tarvitsevat myös taidetta. Koko tai julkaisukanava ei ole taiteellisen elämyksen mittari.

Mutta silti, olisi helppo painaa samanlainen pyrkymä McSweeney'sin kanteen kuin jo useaan katajaan kapsahtaneeseen opukseen. Kirjalle, siihen valikoiduille sarjakuville ja sen linjan määritteleville kirjoituksille on kuitenkin ominaista samanlainen rakastava itseironia kuin vakitoimittaja Eggersin huikean nerokkaalle mestariteokselle. Kuoroa johtaa itsesurkuttelun kiistaton mestari Ware, mutta virteen yhtyvät niin Seth kuin Ivan Brunettikin. Joe Mattin lyhyt sarjakuva masturbaatiosta ja pornosta muodostaa kokonaisen oman sinfoniaorkesterinsa. Sarjakuvan tekijöille kautta aikojen lienee ominais-

ta voimakas kunnianhimo yhdistettynä krooniseen alemmuuskompleksiin. Käsittelemättä.

Vaikka kirjasta välittyvään sanomaan voi suhtautua monellakin tavalla, huolitellussa ulkoasussaan ja pettämättömän korkeassa laadussaan McSweeney's 13 on vertaansa vailla. Kynisinkään lukija ei voi olla sulamatta tämän ilmestyksen kohdatessaan. Sarjakuvien kutsun jo kuululle kirja on mannaa taivaasta.

**Mika Lietzen**

### Dutchin tytöt päättivät itse asioistaan

**John Benson (toim.):**  
**Romance Without Tears**  
**FANTAGRAPHICS**

Vielä 1950-luvulla puolet sarjakuvien lukijoista Yhdysvalloissa — joidenkin arvioiden mukaan jopa yli puolet — oli tyttöjä. Sitä on vaikea uskoa nykyään, kun keskivertosarjakuvanlukija on vuosikymmenen tuonut mieleen sosiaalisesti rajoittuneen ikiteinin, ja hekin alkavat kuolla sukupuuttoon supersankareiden laskevasta suosiesta päätellen.

Ainakin ennen vanhaan tytöille tuotettiin sarjakuvia — ja paljon. Kaipa romanttisia päiväunia siis luettiin. John Benson julkaisi ensimmäisiä sarjakuvafanzineita jo 50-luvulla. Nyt hän on toimittanut albumin Romance Without

TWELVE.



Tears, jossa on romanssisarjoja 1940- ja 1950-luvuilta.

Se keskittyy yhden käsikirjoittajan, Dana Dutchin, tuotantoon. Tai niin ainakin Benson toivoo. Tuohon aikaan ei sarjakuvalehtien tekijöistä, varsinkaan kirjoittajista, juuri pidetty kirjaa, joten Benson on valikoinut sarjoja tyylin perusteella. Se tyyli onkin yhtenäinen ja tavallisesta poikkeavana syy koko albumin julkaisemiseen.

Yleensä sarjakuvien teiniromanssit olivat opettavia moraliteetteja, joissa pojat olivat aktiivisia toimijoita ja tytöt reagoivat. Pussailua rankempi seksi oli kauhistus. Seurustelu ja lopulta avioliitto kunnan pojan kanssa oli ihanne. Mahdollisuus hyvään toimeentuloon oli kelvollisen pojan tunnusmerkkejä siinä missä komeus.

Dutchin kirjoittamissa sarjakuvissa sen sijaan tytöt päättivät itse asioistaan. Monesti he tunsivat aluksi vaarojen viekoitukset ja saattoivat olla jopa aloitteellisia synnin poluille käymisessä. Mutta he kasvoivat aina tarinoiden mittaan fiksuiksi ja päättivät itse kohtalostaan. Kunnottomat kundit hylättiin tai vaihdettiin suoraseksiksi.

Mielenkiintoinen yksityiskohta on, että Dutch näyttää kirjoittaneen koko ajan samoille lukijoille. Tultaessa 1950-luvulle tarinoiden päähenkilöt vanhenevat ja seurustelun sijaan päädytään naimisiin. Kämpälöinnistä edetään seksin mahdollisuuteen, jota vilautellaan suoraseksisesti.

Vaikka Dutch tunnusti, että työlläkin on aivot ja mahdollisuus käyttää niitä, eivät hänenkään sarjansa muu-



Dana Dutchin teiniromansseissa tytöt päättivät itse asioistaan.

toin ole lainkaan radikaaleja. Ne ovat moraliteetteja, jotka opettivat siveyttä, hyviä tapoja, avioliiton autuutta ja miehen tukevan tilipussin tärkeyttä — keskiluokan syviä arvoja.

Tuotannoltaan Archer St. Johnin julkaisemat sarjakuvat ovat tavallista tusinatavaraa. Suurimman osan Dutchin käsikirjoituksista piirsi Matt Baker ajan sarjakuvalehdille tyypillisen onnastavasti. Kiintoisinta Romance Without

Tearsissa onkin ajankuva.

Siitä on hauska yrittää arvioida, kuinka paljon nuorison maailma on muuttunut. Vanhoille asenteille on helppo nauuraa, mutta olisiko sittenkin eniten muuttunut niiden esitystapa?

Harri Römppötti

### Luonnosmaista karkeutta hiilellä

Carol Swain:  
Foodboy  
FANTAGRAPHICS

Britannian sarjakuva on aina ollut kuuluisaa lähinnä niukkuudestaan. Viime vuosina saarten sato on huvennut melkein olemattomiin. Lontoossa asuvan Carol Swainin Foodboy on kuitenkin sikäläinen sarjakuva-albumi, vaikka kustantamo onkin Yhdysvaltain tärkein alan paja.

Swain on tehnyt sarjakuvia 1980-luvun puolivälistä lähtien, mutta Foodboy taitaa olla ensimmäinen julkaisu sitten vuonna 1996 ilmestyneen albumin Invasion of the Mind Sappers. Molemissa liikutaan samoilla Walesin syrjäseuduilla.



Carol Swain kuvaa työttömyyden lamauttamaa Llanparcin kylää.

©Michael Chabon/Dark Horse



Michael Chabonin kirjallinen supersankari on muuttunut ihan oikeaksi sarjakuva-heerokseksi.

Thatcherin ajan jäljiltä seudun talous on kehnossa jamassa, ja työttömyys lamauttaa Llanparcin kylää. Sinne Swain on sijoittanut oudon tarinansa Foodboy Garthin ja nummille villiintyvän Rossin ystävydestä.

Swain piirtää luonnosmaiseta ja karkeat kuvansa hiilellä. Hän kertoo levottomasti vaihtelevilla kuvakulmilla ja perspektiiveillä. Vuorosanat ovat niukoja ja hiljaisuudet niiden välissä ladattuja kuin Aki Kaurismäellä.

Kaikesta näkee, että Swain on harkinnut kaiken tarkkaan. Silti hän saattaa yrittää liikaakin. Hänen sommitelmansa ovat usein vaikeaselkoisia. Tarinat jäävät paikoin hämäriksi. Vai onko se tarkoituksellinen tehokeino epävarmuuden kuvaamiseksi siirtämällä tunne lukijaan?

Foodboyssa lienee kysymys sivistyksen pintasilauksen karisemisesta, kun yhteiskunnan rakenteet ovat sortumisen partaalla. Vahvasta tunnelmasta huolimatta sisältö tuntuu jäävän ohueksi. Swain tarvitsisi ankaran kustannustoimittajan selkeyttämään ideointiaan ja

kerrontaansa. Hän on sen verran lahjakas, että ansaitsisi rakentavaa kriittistä ohjausta.

**Harri Römpötti**

### **Sepitesarjakuvasta oikeaksi tuotteeksi**

**Michael Chabon ym.:  
The Amazing Adventures of the Escapist  
DARK HORSE**

Erinomaisessa romaanissaan *The Amazing Adventures of Kavalier and Clay* Michael Chabon kuvasi, kuinka kaksi nuorukaista työskenteli supersankarisarjakuvalehtien alkuaikoina New Yorkissa. Heidän kehittelemänsä sankari oli Escapist, joka kykeni erikoiskyvyillään pakenemaan mistä tahansa.

Sepitteellinen sepite muuttui todelliseksi sepiteeksi, kun Escapistista kehitettiin oikea sarjakuva. Siitä on ilmestynyt ensimmäinen kokooma-pokkari. Tekijöitä on iso liuta, Kyle Baker ja

Howard Chaykin tunnetuimmasta päästä.

Tarinat on kirjoitettu kuin ne olisi tehty eri aikoina 1940-luvulta lähtien. Ratkaisu ei oikein toimi, kun piirrostyylit eivät vastaa ”epookkia”. Eipä toimi paljon muukaan kovin hyvin, ei ainakaan perusidean vitsiä pitemmälle.

Escapist oli mainio hahmo romaanissa, koska pakeneminen oli sen keskeinen tematiikka monelta kannalta. Tekstissä hahmoa ei tietenkään koskaan nähty, vaan se toimi käsitteellisellä tasolla ja heijasteli tekijöidensä ajatuksia ja tilanteita.

Kun Escapistista on tehty oikeaa sarjakuvaa, tulos on lähinnä tavallisen tylsää supersankarihuttua ajankuvilla leikkittelystä huolimatta. Chabon on harrahanut sarjakuvaa pitkään. Ilmeisesti houkutus oikeasta sarjakuvasankarista on houkuttanut. Romanin tason verrattuna se on iso pettymys. Eipä hän ole tarinoita juuri itse kirjoittanutkaan.

**Harri Römpötti**